

Kratki osvrt tekstu «Šta govore križevi u školama?», don Živka Kustića

STVARNO, ŠTA 'GOVORE' KRIŽEVI U ŠKOLAMA?

Objavljeno: 13.02.2010.

DRŽAVA I CRKVA

Izuzmanjem pitanja vlasti i moći, prioriteta interesovanja, Crkve i Države posve su različiti, te se tako i tumače u poimanju želja, namjera i ciljeva, jednih i drugih, Crkve i Države, njihovih mogućnosti, čije javno odmjerenje snaga ne bi trebalo tražiti u školskim dvorištima.

Čovjek i živi u raju Zabluda koje drugi znaju da koriste, pa bila to i vlastita Banka, a skoro svaka druga teza, nevoljna je samoobmana izrečena iz razumljivih razloga, a ovdje se misli prvenstveno na tezu, da navodno, u centru Svemira pomenutih kategorija, kao opće postojeće dobro - stoji Čovjek! Tako bi zapravo, trebalo da bude!?

Po čijim uredbama se vrši postavljanje raspela u ustanovama, posebno Školama i drugim javnim institucijama, koje ne nose drugi vjerski predznak - Državnim ili Crkvenim?! Posebno, u sekularnim državama koje su tako uređene ili se samo tako izjašnjavaju.

Malo je država na svijetu koje se, zbog svoje pomiješanosti kultura, ne mogu nazvati multikulturnim, pa se neminovno postavlja pitanje, nije li posatvljanje vjerskih obilježja u javnim ustanovama pripadnicima samo jedne vjerske skupine u koliziji sa najvišim zakonima određene države. Ili je uvođenje Crkvenih zakona daleko nužnije i opravdanije?

U jednom takvom okruženju, ako se ne radi po zakonskim već po vjerskim uredbama kolizija interesa je neminovna i teško je odgonetnuti, ko je u prednosti i dobitnik, ako uopće u takvoj situaciji on i postoji. Problemi na relaciji Država-Crkva, ali i drugih Božijih kuća, neprimjetno i na mala vrata se uvlači u porodice, kao osnovne ustanove društva i sigurno da u sebi nosi određeni potencijal rizika, tim većim, ukoliko se radi o porodicama različitih vjerskih, kulturnih, ali i drugih nazora. Tako, vjerski problem postaje, porodični, a porodični problem prerasta u javni, a on se, držeći se naslova, ne rješava u školama, već na drugim mjestima.

SREĆA I NADA

Ako je riječ o sreći u društvu, kojom se bave i Država i Crkva, koliko je nedovoljnim angažmanom i jednih i drugih pametna svjesna ili nesvjesna polarizacija sreće i zadovoljstva svih građana u društvu. 'Povlasticama usrećenjem' pripadnika jedne religije, po prirodi stvari, duboko će izazvati osjećaj nesreće i povrijeđenosti kod pripadnika drugih religija, građana istog društva ili države.

Ako je riječ o prosvjeti, posebno o nadi i nadama mladih u društvu, što je interes i Države i Crkve, efekti ovako jednostranih pogleda, mogu da prerastu u svoju suprotnost i duboki osjećaj nesreće, što umanjuje nadu i Vjeru u vjerovanje, kao takvo, gubitka u Nadu i Nadanje u bolju i svjetliju budućnost u društvu kome isti pripadaju. Mislim da, nijednoj od ovih ustnova nije ozbiljniji cilj, ali ako se radi o prestižu, mnogi ciljevi bivaju izgubljeni iz vida, od nezadovoljnih pojedinaca, do stvarajnja nezadovoljnih grupa, time i nezadovoljstva u društvu.

Konkretno postavljanje raspela, misli se na Javne, državne ustanove, škole i institucije, izuzimajući privatne, koje nose drugačiji vjerski i religijski predznak.

Sjećanja, koja don Kustić rado priziva, postoje i na drugim stranama, svakojaka. Drugi se sjećaju od 50-tih do 90-tih godina prošlog stoljeća, gdje križeva, raspela ili bilo kakvih drugih religijskih obilježja u školama, fakultetima, državnim ustanovama, vojnim i drugim javnim institucijama, na prostorima na koje se misli, nije bilo.

Ne sjećam se, da je neko javno iz redova visokorangiranih religijskih ustanova tog vremena, postavljao pred društvo pitanja ili zahtjeve, da se ona van Božijih kuća, religijskih ustanova i institucija, postave, a posebno, da je neko zbog toga bio previše nesrećan. Kritika, takve vrste u javnim sredstvima informisanja nije bilo.

Ukoliko su jedni unosili ‚strah i strepnju‘, odlazeći u Božije kuće da vide ko ih posjećuje, danas isti odlaze da vide, ko ih ne posjećuje. Ukoliko je postojala zabrana, koje se nikako ne mogu sjetiti, nisu li tu vjernici i oni koji ih vode i koji trebaju prvi da kritikuju i istraju u borbi za vjerska prava, ukoliko su ona, na bilo koji način, posebno zakonski, ugrožavana.

Mnoge sjećanje ne vara, da toga nije bilo i da jačina nikakavog dekreta ne može u čovjeku ubiti jačinu vlastitih uvjerenja i Vjere, osim slabosti, pa ako je slabosti i bilo, što je ljudski, ona je bila na drugim mjestima, nikako u čovjeku vjerniku. Treba li se prisjetiti i vremena Drugog svjetskog rata, kada su i najveći vjernici zanijemili i zastranili, ali i to je za ljude i Čovjek opet nađe dovoljno snage, životne volje i energije, da život opet osmisli u pronalaženju i traženju Sebe, u svakodnevnoj molbi za Oprost.

ŠTA KRIŽEVI TRAŽE U JAVNIM USTANOVAMA

Čovjek ne mora da bude Nevjernik ili Protivnik, pa da postavi daleko logičnije pitanje, shodno vremenu: «**Šta križevi uopće traže u školama?**» i čemu, posebno u javnim institucijama, na kraju ponavljam, posebno u jednom multietničkom društvu? Ili postoje neke druge težnje o kojima je javnost manje upoznata?

Škole i dječije ustanove, posebno državne, javne su ustanove, gdje djeca pripadnici različitih religija, provode veliki dio svog vremena i nikako ne bi smjela biti izvrgnuta minoriziranju religije kojoj pripadaju ili postavljana u povlašteniji položaj, pa čak i tjerana u predvorja religija kojima ne pripadaju, što je zabilježeno također u praksi pojedinih evropskih škola. Nije li bolje slijediti prosvjetno-obrazovnu liniju, koja u sebi sadrži elemente pravednosti, kojih se drži svaka religija ili bi trebala da se drži, kao osnove i niti vodilje.

Dakle, postavimo daleko realnije pitanje:

Ako je istaknut znak jedne religije, nije li potrebno, pravedno i pošteno, prije svega, da se istaknu i znakovi drugih religija? Znakovi bi time, daleko više govorili i slali poruke, a autore tekstova ne bi ostavljali u nedoumici. Ako je do slanja poruka! Odgovor na pitanje, ako se pita, šta znači jedan Znak, ali istovremeno izaziva postavljanje lančanih pitanja, kojih bi se Čovjek trebao sa zebnjom oko srca zapitati, šta znači tek, ako znakova drugih religija nema?!

Da li je najbolje rješenje i najbezbolnije od svega toga, da se znakovi i obilježja postavljaju tamo, gdje im je hvale i najvećeg stupnja poštovanja i najdostojnije mjesto,

a to su Božije kuće?

Ili, zagovaranja, da svaki pripadnik svoje Religije javno nosi sa sobom i svoja znakovlja, imaju svako moralno i društveno opravdanje?! Možda, propisati i ukazati nekom uredbom, da je jedna država isključivo utemeljena za pripadnike jedne Vjere, jedne Religije!? Ili, na graničnim prelazima postaviti ukaz, rječju, slikom i Znakom! Odgovor je manje poznat, da li je to uopće u redu, čemu to vodi i na šta bi ličilo?! A, ne treba zaboraviti da je Hrvatska turistička zemlja i nije jedina, u koju dolaze i prolaze ljudi iz cijelog svijeta, pripadnici raznih kultura i religija, koje i van ljetne sezone ne interesuju, uniforme, pjesme i znakovlja po primorskim gradovima', već isključivo odmor.

Planinski vrhovi okićeni Znakovima, krštenje izvora, vrela, vina, sireva, jela i pića, koja razumljivo i zbog samog načina i ponude izbjegavaju pripadnici drugih nazora. Ostaje pitanje, koliki je ambis u prihodima zemalja koje žive od turizma, zbog takvog načina održavanja svoje baštine?! Zbog toga, u mnogim turističkim i ugostiteljskim destinacijama svijeta, jako se vodi računa, sa postavljanjem Znakova, za čije provođenje «baštine», ako nije privatno, ima više nego dovoljno drugih mjesta.

Trebalo bi da je većini poznato, da pored djece pripadnika jedne religije, škole pohađaju i djeca pripadnici drugih religija, bilo da su 'domaći', državljani iste ili druge države o kojoj može biti riječi ili doseljenici, oni koji privremeno borave, školarci, studenti, djeca diplomata, pripadnici drugih i nama manje poznatih religija, djeca iz mješovitih brakova, onih u prolazu!?! Ili toga svega ne smije biti, da kao takvi, ne smiju uživati u istim, Zakonom propisanim i zagarantovanim, ljudskim i građanskim pravima i vjerskim slobodama?!

POLITIKA ISKAZIVANJA RESPEKTA SVIMA ILI NIKOME

Iskazivanje izvjesnog vjerskog respekta jednima, uključujući i nastavni kadar, koji su također pripadnici različitih religija (pa, bili pripadnici i jedne religije, djeca nisu!), uvjetuju opravdanu zabrinutost, ne treba li isti taj respekt pokazivati i ukazivati i drugima?!

Prava i slobode, ispunjavaju svoj smisao i opravdanje, ukoliko ista ne narušavaju ili ne ugrožavaju, prava i slobode drugih.

Mnogi su svjesni, da je ovo 'škakljivo pitanje' društveno pitanje, koje nije moguće rješavati jednostrano i na brzinu, već je potrebno prije svega, da se riješava u skladu sa vlastitim zakonima, pa i poznatim rješenjima u drugim sekularnim državama, ako uopće iole ozbiljnije želi da se riješi ova problematika, ako već nije riješena?

Prenositi bremenite probleme, u škole i tamo gdje se ne rješavaju problemi te vrste, sa sobom nosi izvjesne rizike, pa i poruke. Njih je moguće jedino rješavati na višim instancama gdje će se, u to sam prilično ubijeđen, završiti pitanjem, da li je društvo za laičku i sekularnu državu ili nije? Ako 'nije', kuda to vodi? Bilo bi jako interesantno, čuti odgovor.

Da li je, ne samo u Hrvatskoj, politika Crkve i državna politika ili je ona odvojena od državne, pri čemu nikako i nikome ne bi smjelo biti upitno provođenje vjerskih i religijskih obreda, koja se smatraju privatnim, osobnim, intimnim pitanjem. Prava i slobode SVIH građana jesu, moraju biti i ostati neupitna i nedodirljiva i to je stvar uređenja Države, a propisuje se, donosi i uređuje najvišim njenim zakonom, Ustavom!, koji je mislim odavno riješio to pitanje. Da li je ono poznato i blisko većini ili nije, drugi je problem.

OPASNOSTI JEDNOSTRANIH POGLEDA

Potenciranje ovakve problematike, na ovakav način, može da uslovi i potakne druge države, države drugačiji nazora, da prema istim parametrima počnu sa javnim uvođenjem principa, zakona i njegovanja svako 'svojih baština', a već postoji velika odbojnost prema tome, pa gledanje na pokretanje pitanja ovog profila sa strane ,drugih' nije ništa drugačije.

Suvremena društva, posebno Crkva, ne bi trebala da bude ta, koja bi sa ovim pojmovima u vlastitim redovima imala većih problema, jer su isti pojmovi, dobrim dijelom u Knjigama kristalno jasno, redom navedeni, objašnjeni i koje obični i neuki građanin, ne samo i izričito Vjernici ili pripadnici Vjere, trebaju znati.

Tvrđnje, da postavljanjem križeva u javnim institucijama, kršćani na taj način održavaju i iskazuju ,kršćansku baštinu', pobuđuje duboku upitnost drugih, koji nisu kršćani, Oni nisu retardirani i van društveni elementi, već ravnopravna visoko civilizovana, osjetljiva i vjerski senzibilna bića koja se također zapitaju, ako već žive, po Ustavu kojeg je donijela Država kao najveći garant, (u kontekstu i Crkva, ako nije drugačije?!), u društvu jednakih ljudskih, građanskih prava i sloboda, na koji način oni, pripadnici drugih vjera i religija, mogu i trebaju da javnim ne/prikazivanjem i Sebe i svojih Znakova upute, da su i oni jednako vrijedni i ravnopravni dio Države i Društva. Upravo tu i nastaje kolizija interesa između države i crkve.

Sa druge strane, da li i oni, koji su manje zainteresovani ili uopće nisu vjernici, imaju ljudska, građanska prava i slobodu, da izaberu neki Svoj put? Da li i njima, kao jednako vrijednim članovima društva, koji uredno plaćaju porez Državi, time i Crkvi, zbog njihovog drugačijeg vjerskog ili drugog stava i nazora, trebaju da se uskrate zagarantovana ljudska, građanska prava i slobode?! Jer, pitanje jednoga vodi pitanju drugoga.

Politika pojednostavljivanja, razvrstavanja, ali i raslojavanja društva, druga je problematika, mnogima poznata i doista opasna, mislim da nije predmet, ali se zna iz historije čovječanstva, čemu služi i kome kao takva, odgovara. Čovjek se plaši odgovora i vlastite misli. Višestruko.

UKLANJANJE KRIŽEVA (RASPELA)

Aspekti ovako kompleksne materije nije moguće na ovako malom prostoru objasniti, ali kao profesor sa školskim stažom u Republici Hrvatskoj, sličnom i poznatom problematikom u mnogim evropskim državama, tvrdim, da 'samo križevi' u školama govore više nego jasno od svih drugih jezika i dugih pisanja i govora, te da je potrebno ili njihovo uklanjanje ili da se pored njih stave znakovi drugih religija.

Uklanjanjem križeva (raspela) iz učionica, ne negirajući i ne umanjujući vlastito Vjerovanje i Vjeru, pokrenule su države, koje ne stavljaju tako često u prvi plan svoju 'kršćansku baštinu', Italija, Švicarska, nedavno i **Španija, gdje su nedavno u gradu Valladolidu, čak sudskim putem uklonjena raspela iz učionica u državnoj školi.**

Ako jedan religijski znak predstavlja Mir i Ljubav, ne umanjujući značaj drugih, to nosi i predstavlja Znak svake druge religije, pa tako zaslužni, trebali bi da se svi zajedno i postave, ako je već riječ o javnom postavljanju.

Ako li pak, javno postavljanje i pokazivanje religijskog znaka predstavlja dio građanskih prava, a time i vjerske slobode, onda nema razloga da i drugi ne uživaju u toj istoj vjerskoj slobodi i ne postave javno, pored istih i svoja obilježja. Time bi bila zastupljena obilježja svih,

a složitete se, onda bi se učionice, one koje ne spadaju u prostorije za vjeronauku, pretvorile u prostorije za predstavljanje religijske ikonografije, gubeći osnovnu funkciju za ono čemu su namjenjene. Iz tog razloga u društvima i postoji općenita sklonost uklanjanja istih. Time, niko ne uživa u privilegiji, a drugi se ne osjeća manje vrijednim članom društva i obratno.

Da li površno naslovljavanje tema ovakve prirode vode rješavanju problema ili dovode do tenzija između religija i njihovih pripadnika, čije posljedice mogu biti nesagledive po društvo, ostavljeno je svakom pojedincu da sam prosudi, i prije svake aktivnosti nije suvišno napomenuti poznato načelo: *«Sve što ne bi volio da ti drugi čine, nemoj Ti činiti drugima!»*

HRVASTKA

Koliko je tema važna, nedavno se i novoizabrani predsjednik Hrvatske, gospodin dr. Ivo Josipović, tek ulazeći u predsjednički kabinet, « osvrnuo na temu vezanu uz isticanje križeva u vojnim i državnim institucijama. Istaknuo je da je Hrvatska prema Ustavu sekularna država. »

„Jasno, treba respektirati i činjenicu da su većina građana katolici, ali i da ima pravoslavaca, muslimana, ateista, agnostika...“, rekao je Josipović te dodao kako su rat i neizvjesnost potencirali potrebu ljudi za vjerskim simbolima.

“Hrvatska, kao mlada država, za razliku od razvijenih demokracija, još nije osvijestila što znači sekularna država i razvila kriterije prema kojima će naći razuman sklad između vjerskih osjećaja pojedinaca i vjerskih skupina“, rekao je Josipović i nastavio kako ti kriteriji trebaju u Hrvatskoj tek sazrijeti, pa tako i u samoj Katoličkoj crkvi. »

U konačnici, ovo je mislim i primjeren odgovor na postavljeno pitanje.

S dužnim poštovanjem

Prof. Hamdo Čamo